

Συμμετέχοντες

Σχολείο: 1ο Δημοτικό Σχολείο Νέων Μουδανιών

Τάξη / Τμήμα: Α₂

Αριθμός μαθητών: 20 (10 αγόρια και 10 κορίτσια)

Αριθμός παλινοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: 6 αλλοδαποί μαθητές (χώρα προέλευσης: Αλβανία, 4 κορίτσια και 2 αγόρια)

Σύντομη περιγραφή του προφίλ της τάξης και της κατάστασης που διαμορφώνεται:

Η τάξη αποτελείται από παιδιά μικρής ηλικίας, 6 - 7 χρονών, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής της ηλικιακής ομάδας: υπάρχει έντονος ο εγωισμός και οι έντονες αντιδράσεις (εκρήξεις θυμού αλλά και πολλή αγάπη). Οι μαθητές είναι όλοι γεννημένοι στην Ελλάδα, μιλούν άψογα ελληνικά και φαίνεται να είναι πλήρως ενταγμένοι στην ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Όνομα εκπαιδευτικού: Στέλλα Σπανού.

Μουσείο: Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Συλλογή ή αντικείμενα που έγιναν αντικείμενα διαπραγμάτευσης:

«Εκρήξεις Συναισθημάτων» - Dennis Orpenheim, 1984

«Ηχητικό» – Τάκης, 1965

«Φτερά» – Πάυλος (Διονυσόπουλος), 1970

«Άμυνα» – Άλεξ Μυλωνά

Διαπολιτισμική δυναμική που διακρίνεται στα συγκεκριμένα αντικείμενα:

Με άξονα τη συναισθηματική διάσταση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εστίασαμε στην επιλογή έργων τέχνης των οποίων τα μορφοπλαστικά στοιχεία μπορούν να «συγκινήσουν» παιδιά πρωτοσχολικής ηλικίας. Έργα τέχνης με έντονα και ζωηρά χρώματα, που διαπραγματεύονται θέματα οικεία στα παιδιά, εμπεριέχουν στοιχεία υπερβολής (π.χ. ως προς το μέγεθος) και προκαλούν την εμπλοκή του θεατή με περισσότερες από μία αισθήσεις, αποτέλεσαν αντικείμενα διαπραγμάτευσης - προσέγγισης στη διάρκεια του προγράμματος. Για παράδειγμα, το γλυπτικό έργο τέχνης της Άλεξ Μυλωνά με τίτλο «Άμυνα», που παραπέμπει στην εικόνα ζώου σε κατάσταση άμυνας, προκαλεί τον θεατή να κάνει συσχετισμούς ανάμεσα στη θεματική του έργου και τη συναισθηματική κατάσταση που βρίσκεται ο αμυνόμενος.

Μουσειοπαιδαγωγοί:

Βασιλική Πολυζούλη, παιδαγωγός-μουσειολόγος, Med
Γεωργία Κουρκουνάκη, παιδαγωγός-μουσειολόγος

Στόχοι

Με βάση τα συναισθηματικά χαρακτηριστικά των παιδιών της τάξης που μελετήσαμε και λαμβάνοντας υπόψη θεωρίες για τα στάδια της συναισθηματικής ανάπτυξης θέσαμε τους εξής στόχους:

Συναισθηματικοί

- Ανάπτυξη της ικανότητας της αυτοπίγνωσης (επίγνωση των συναισθημάτων των παιδιών) και της αυτοαποδοχής,
- Έκφραση των συναισθημάτων (με λεκτικούς και μη-λεκτικούς τρόπους),
- Καλλιέργεια της ικανότητας της ενσυναίσθησης,
- Καθορισμός ορίων για λύσεις σε προβλήματα συμπεριφοράς, ανάπτυξη δεξιοτήτων για αυτοέλεγχο,
- Δεξιότητες για καλή επικοινωνία και ανάπτυξη σχέσεων.

Παιδαγωγικοί

- Καλλιέργεια ομαδικού πνεύματος και συνεργασίας.

Γνωστικοί

- Παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.
- Εισαγωγή στις Νέες Τεχνολογίες.
- Γνωριμία με τη σύγχρονη τέχνη και διαφορετικές εκφράσεις της.

Η επιλογή του θέματος

Η αντίληψη της ανάπτυξης ως ολοκληρωμένης διαδικασίας, κατά την οποία η γνωστική ανάπτυξη δε διαχωρίζεται από την κοινωνική και τη συναισθηματική, αντικατοπτρίζεται στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η κοινωνικο-συναισθηματική προσέγγιση της πολυπολιτισμικότητας, η σύνδεση της διαπολιτισμικής ικανότητας με την έννοια της ενσυναίσθησης και η σχέση της συναισθηματικής νοημοσύνης με την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων καθιστούν

τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού βασικό στοιχείο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Σύνδεση με Πρόγραμμα Σπουδών

Γλώσσα

Ενότητα: Το σύννεφο έφερε βροχή.

Κεφάλαια:

- Το παράξενο ταξίδι της Συννεφένιας
- Ψιχάλες

Τα συγκεκριμένα κεφάλαια πραγματεύονται το συναίσθημα της λύπης και της απώλειας.

Ευέλικτη ζώνη

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης.

Μελέτη περιβάλλοντος

Το πρόγραμμα συνδέεται με την ενότητα στη Μελέτη Περιβάλλοντος: Γνωρίζω τον εαυτό μου (αισθήσεις, αισθήματα).

Εικαστικά

Εικαστική έκφραση συναισθημάτων.

Εκπαιδευτικές Μέθοδοι

- Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία
- Ανακαλυπτική – διερευνητική μάθηση
- Νέες Τεχνολογίες
- Βιωματική μάθηση – Δραματοποίηση – Παιχνίδια Ρόλων

Δράσεις

Η πρώτη επαφή με το πρόγραμμα έγινε κατά τη διάρκεια της ημερίδας της Υποδράσης 9.5 του προγράμματος «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών». Η ημερίδα είχε τίτλο «Σχολικές επισκέψεις σε μουσεία στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης» και πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού την 1.12.2012.

Κατά τη διάρκεια της ημερίδας έγινε η γνωριμία της δασκάλας με τη μουσειοπαιδαγωγό του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, κ. Βίλλυ Πολυζούλη. Στο πλαίσιο της γνωριμίας δασκάλας και μουσειοπαιδαγωγού προέκυψε μια πρώτη συζήτηση γύρω από τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης ομάδας μαθητών και ακολούθησε ανταλλαγή ιδεών αναφορικά με διαπολιτισμικές προσεγγίσεις και θεματικές που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο σύνεργασίας μουσείου - σχολείου.

Σε επόμενες συναντήσεις ανάμεσα στα θέματα που συζητήσαμε επιχειρώντας να οριοθετήσουμε τη θεματική μας, προσανατολιστήκαμε στη συναισθηματική προσέγγιση της έννοιας της διαπολιτισμικότητας. Αναγνωρίζοντας την καλλιέργεια της συναισθηματικής ικανότητας ως προϋπόθεση για την επιτυχή διαπολιτισμική επικοινωνία, καταλήξαμε στο θέμα του προγράμματος, στα έργα που θα πραγματευόμασταν κατά την επίσκεψή μας στο Μουσείο και στις δράσεις που θα πραγματοποιούσε η εκπαιδευτικός του τμήματος μέσα στην τάξη.

Να αναφέρουμε εδώ ότι λόγω της χλιομετρικής απόστασης σχολείου και μουσείου αποφασίσαμε ότι θα γινόταν μία μόνο επίσκεψη των μαθητών στο μουσείο. Η συνάντηση αυτή ορίστηκε για τις αρχές Απριλίου.

Δραστηριότητες πριν την επίσκεψη

Δραστηριότητα 1 (αυτοπροσωπογραφία: μοναδικότητα - αυτοεκτίμηση)

Τα παιδιά ζωγραφίζουν μια αυτοπροσωπογραφία και στην πίσω πλευρά της ζωγραφιάς σχεδιάζουν την παλάμη τους και γράφουν κάτι για τον εαυτό τους (το όνομά τους ή κάτι που αγαπούν).

Κρεμούν τα έργα τους στον πίνακα ανακοινώσεων.

Βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές που τις καταγράφει η δασκάλα σε χαρτί του μέτρου.

Διαπιστώνουν τη μοναδικότητά τους, τις διαφορές και τις ομοιότητες με τους άλλους.

Εικόνα 1. Παιδική αυτοπροσωπογραφία.

Δραστηριότητα 2 (ζωγραφίζω τον διπλανό μου)

Η δασκάλα μοιράζει ένα χαρτί Α3 ανά δύο παιδιά. Οι μαθητές χωρίζουν το χαρτί νοητά στη μέση και καθένας ζωγραφίζει τον διπλανό του. Κάτω από τη ζωγραφιά γράφουν κάτι θετικό που θεωρούν ότι αντιπροσωπεύει τον άλλο (πχ. καλός στην μπάλα, τρέχει γρήγορα). Έτσι, τα παιδιά παρατηρούν τα εξωτερικά χαρακτηριστικά του άλλου. Περιγράφουν αυτό που νομίζουν ότι χαρακτηρίζει τον άλλο.

Δραστηριότητα 3 (ζωγραφίζω το όνομά μου)

Σε χαρτί Α4 γράφουν με κεφαλαία γράμματα το όνομά τους και κάθε γράμμα το χρωματίζουν διαφορετικά. Κολλάνε σε χαρτί του μέτρου τα ονόματά τους. Διαπιστώνουν ότι ενώ ένα όνομα, από μόνο του, δεν ήταν και τόσο όμορφο, όλα μαζί τα ονόματα μετατρέπονται σε έργο τέχνης. Το κρεμούν σε ένα μέρος για να το βλέπουν όλοι. Τα παιδιά συνειδητοποιούν την αξία της ομαδικότητας και του «εμείς».

Δραστηριότητα 4 (ο πιο σημαντικός άνθρωπος: ενίσχυση της αυτοεκτίμησης)

Μιλάμε στην τάξη για τους σημαντικούς ανθρώπους στη ζωή μας. Τα παιδιά αναφέρουν αυτούς που θεωρούν σημαντικούς. Στη συνέχεια η δασκάλα αφηγείται στα παιδιά μια ιστορία που τη φαντάζεται εκείνη την ώρα.

“...Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας γέρος άνθρωπος που ζούσε σε μια σπηλιά. Αυτός ο άνθρωπος ήταν πολύ σοφός, τόσο σοφός που κάθε μέρα τον επισκεπτόταν πολύς κόσμος και τον ρωτούσε διάφορα. Σε όλα απαντούσε και όλα τα ήξερε.

Μια μέρα έφτασε στη σπηλιά ένας νέος και του λέει:

-Καλημέρα, σοφέ μου άνθρωπε. Ήρθα εδώ γιατί θέλω να μάθω ποιος είναι ο πιο σημαντικός άνθρωπος στη ζωή μου.

-Η απάντηση σε αυτό που μου ζητάς, του είπε ο σοφός, βρίσκεται σε ένα μαγικό κουτί. Μακριά από εδώ. Πρέπει να περάσεις θάλασσες και βουνά και θα το βρεις μέσα στη σπηλιά του καλού δράκου. Πάρε το χάρτη και ακολούθησε τις οδηγίες για να βρεις την απάντηση που ζητάς...

Έτσι έκανε και ο νέος, ακολούθησε τις οδηγίες του χάρτη.

Πέρασε θάλασσες, ανέβηκε βουνά και βρήκε τη σπηλιά του καλού δράκου.

-Τι θέλεις, νέε μου; τον ρώτησε ο δράκος.

-Θέλω το μαγικό κουτί που μέσα του θα δω τον πιο σημαντικό άνθρωπο της ζωής μου, είπε ο νέος.

Ο δράκος του έδωσε το κουτί και ο νέος είδε τον πιο σημαντικό άνθρωπο της ζωής του.

Από τότε το μαγικό κουτί γυρνάει από μέρος σε μέρος για να δείξει στους ανθρώπους ποιος είναι ο πιο σημαντικός άνθρωπος της ζωής τους...

Έτσι, ήρθε σήμερα και στην τάξη μας για να δούμε κι εμείς τον πιο σημαντικό άνθρωπο της ζωής μας..."

Η δασκάλα δείχνει το μαγικό κουτί - μπαούλο.

Ο κάθε μαθητής έρχεται, ανοίγει το κουτί και βλέπει τον εαυτό του στον καθρέφτη που έχει μέσα.

Ο πιο σημαντικός άνθρωπος στη ζωή μου είμαι ΕΓΩ!

Δραστηριότητα 5 (τραγούδι αυτοεκτίμησης)

Σε συνέχεια της ιστορίας αποφασίσαμε να αφιερώσουμε ένα τραγούδι στον εαυτό μας και να το παρουσιάσουμε.

Με τη βοήθεια της δασκάλας παραφράσαμε τους στίχους του τραγουδιού του Λουκιανού Κηλαηδόνη "Ο ύμνος των μαύρων σκυλιών". Με τη βοήθεια της μουσικού του σχολείου μας, κ. Πηνελόπης Πανταζίδου, το μελοποιήσαμε. Θέλουμε να ευχαριστήσουμε εδώ την κ. Πανταζίδου για τη σημαντική βοήθειά της. Τα παιδιά τραγουδούν και λένε ΝΑΙ στον εαυτό τους και στους συμμαθητές τους (βλ. τους στίχους στο Παράρτημα και το βίντεο στο Εποπτικό υλικό).

Συναισθήματα

Δραστηριότητα 1 (ρολόι συναισθημάτων)

Παίρνουμε αφορμή από κάτι που έγινε στο διάλειμμα και συζητάμε με τους μαθητές για τα συναισθήματά μας. Δεν αισθανόμαστε το ίδιο κάθε φορά. Άλλες φορές νιώθουμε χαρά, άλλες λύπη, άλλες θυμό. Φτιάχνουμε το ρολόι των

συναισθημάτων και κάθε φορά αναγνωρίζουμε το συναίσθημα που νιώθουμε και το δείχνουμε με το δείκτη.

Δραματοποίηση-παιχνίδι: Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Μια ομάδα με παντομίμα εκφράζει ένα συναίσθημα. Οι υπόλοιπες βρίσκουν το συναίσθημα και γυρνούν το δείκτη σε αυτό το συναίσθημα.

Εικόνα 2. Το ρολόι των συναισθημάτων.

Δραστηριότητα 2 (πίνακας συναισθημάτων)

Σε ένα πίνακα συναισθημάτων καταγράφουμε καθημερινά πώς αισθανόμαστε. Εξηγούμε γιατί αισθανόμαστε έτσι. Κρατάμε τον πίνακα των συναισθημάτων σαν αρχείο στην τάξη.

Αυτή η δραστηριότητα δεν είχε σκοπό μόνο την καταγραφή των συναισθημάτων. Τα παιδιά εξηγούσαν γιατί αισθάνονταν χαρά ή θυμό ή ακόμα πλήξη. Δε μιλούσαν όλα τα παιδιά κάθε φορά (δε θα μας έφτανε η ώρα για μάθημα αν το κάναμε). Δύο - τρία έπαιρναν καθημερινά τον λόγο.

Με αυτή τη δραστηριότητα προσπαθήσαμε να καλλιεργήσουμε και την ενσυναίσθηση, καθώς πολλά από τα συναισθήματα είχαν να κάνουν με το διάλειμμα και πώς τα παιδιά συμπεριφέρονταν το ένα στο άλλο. Με αυτή τη δραστηριότητα θελήσαμε να υπάρχει μια καθημερινή ρουτίνα. Ένα δεκάλεπτο που αφιερώνουμε καθημερινά για να εκφράσουμε πώς αισθανόμαστε. Αυτό λειτούργησε και λίγο θεραπευτικά για την ομάδα.

Δραστηριότητα 3 (η γωνιά των συναισθημάτων)

Σε μια γωνιά της τάξης βάζουμε 4 κουτιά και τα ονομάζουμε τα κουτιά των συναισθημάτων. Το κουτί της χαράς, της λύπης, της αγάπης και του θυμού (αυτά τα συναισθήματα δουλέψαμε περισσότερο).

Αποφασίζουμε: Όταν αισθανόμαστε κάτι έντονο (ακόμη κι αν δεν είναι ένα από τα 4 συναισθήματα) το ζωγραφίζουμε ή το γράφουμε σε ένα χαρτί και το ρίχνουμε στο κουτί των συναισθημάτων.

Δραστηριότητα 4 (χαρά)

Η δασκάλα διαβάζει το βιβλίο “Χαρά” από τη σειρά: Αγγίζω και αισθάνομαι – Τα συναισθήματα, των εκδόσεων Μεταίχμιο. Τα παιδιά ζωγραφίζουν αυτά που τους προκαλούν χαρά και το βάζουν στο κουτί της ΧΑΡΑΣ.

Δραστηριότητα 5 (χαρά)

Μια μητέρα ενός μαθητή από την Αλβανία έρχεται στην τάξη και μας απαγγέλλει ένα μικρό ποίημα για τη χαρά στα Αλβανικά. Γράφει τους στίχους σε ένα χαρτί.

Μια μαθήτρια που γνωρίζει τη γλώσσα μας το εξηγεί και μια άλλη μαθήτρια αναλαμβάνει να το ζωγραφίσει.

Δραστηριότητα 6 (τα βιβλία των συναισθημάτων)

Μια ομάδα μαθητών παίρνει αφορμή από το ποίημα και τη ζωγραφιά για τη Χαρά και προτείνει να φτιάξουμε ένα βιβλίο για κάθε συναισθημα. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε 4 ομάδες (όσα τα συναισθήματα που δουλεύουμε) και η κάθε ομάδα, με τη βοήθεια της δασκάλας, έφτιαξε βιβλίο για κάθε συναισθημα. Τα παιδιά δώσανε όνομα στις ομάδες τους και δούλεψαν πολύ. Τους αξίζουν συγχαρητήρια γιατί έκαναν πολύ καλή δουλειά.

Η ομάδα “Αυτοκίνητα Φωτιά” έφτιαξε το βιβλίο “**Στεναχωριέμαι**”

Η ομάδα “Η χελώνα Καρέτα – Καρέτα” έφτιαξε το βιβλίο “**Θυμώνω**”

Η ομάδα “Κόκκινη φωτιά” έφτιαξε το βιβλίο “**Η ιστορία του ιπποπόταμου- Μια ιστορία αγάπης**”

Η ομάδα “Η Βασίλισσα” έφτιαξε το βιβλίο “**Το παπάκι-καναρίνι και η ιστορία του- Μια ιστορία χαράς**”

Εδώ να αναφέρω ότι όλες οι ομάδες δεν μπόρεσαν να τελειώσουν εκείνη την ημέρα τα βιβλία τους. Αυτή η δραστηριότητα πήρε περισσότερο χρόνο. Κάποια ομάδα τελείωσε το βιβλίο σε μια εβδομάδα, ενώ η τελευταία ομάδα τελείωσε το βιβλίο της σε ένα μήνα. Η δασκάλα άφησε τις ομάδες ελεύθερες, δεν τις πίεσε μέχρι να τελειώσουν το βιβλίο τους.

Εικόνες 3-4. Τα βιβλία των συναισθημάτων.

Δραστηριότητα 7 (λύπη)

Η δασκάλα διαβάζει το βιβλίο “Λύπη” από τη σειρά: Αγγίζω και αισθάνομαι – Τα συναισθήματα, των εκδόσεων Μεταίχιμο. Τα παιδιά ζωγραφίζουν αυτά που τους προκαλούν φόβο και το βάζουν στο κουτί της ΛΥΠΗΣ. Μιλούν και συζητάνε για το πώς αντιμετωπίζουν τη λύπη τους. Η δασκάλα καταγράφει σε χαρτί του μέτρου. Το συναίσθημα της λύπης δεν το δουλέψαμε πολύ γιατί ένας μαθητής δεν μπόρεσε να κοιμηθεί εύκολα εκείνη την ημέρα.

Δραστηριότητα 8 (αγάπη)

Η δασκάλα διαβάζει το βιβλίο “Αγάπη” από τη σειρά: Αγγίζω και αισθάνομαι – Τα συναισθήματα, των εκδόσεων Μεταίχιμο. Τα παιδιά ζωγραφίζουν αυτά που αγαπούν και το βάζουν στο κουτί της ΑΓΑΠΗΣ.

Δραστηριότητα 9 (ο τοίχος της αγάπης)

Τα παιδιά κόβουν καρδούλες σε έντονα χρώματα και γράφουν σε αυτές μηνύματα αγάπης. Φτιάχνουμε ένα ομαδικό κολλάζ που το ονομάζουμε Ο τοίχος της αγάπης και το κρεμάμε.

Δραστηριότητα 10 (το κλαδί της αγάπης)

Σε έναν περίπατο που κάνει το σχολείο μας στα Νέα Μουδανιά, ένας μαθητής βρίσκει ένα κλαδί και προτείνει να στολίσουμε την τάξη με αυτό. Μετά από προτροπή μιας μαθήτριας το στολίζουμε με μηνύματα που δεν είχαν χωρέσει στον τοίχο της αγάπης.

Δραστηριότητα 11 (θυμός)

Παίρνοντας αφορμή από ένα συμβάν στο διάλειμμα συζητάμε γι’ αυτά που μας θυμώνουν.

Τι μας θυμώνει; Τι κάνουμε όταν θυμώνουμε; Τι πρέπει να κάνουμε όταν θυμώνουμε; Τι κάνει η κυρία όταν θυμώνει; (Οι μαθητές παίρνουν την ευκαιρία και εκφράζουν τα παράπονά τους στην κυρία: -Κυρία, όταν θυμώνεις, φωνάζεις κι εμείς τρομάζουμε! Ευκαιρία είναι να μάθει και η κυρία να διαχειρίζεται τον θυμό της!)

Είναι κακό να θυμώνουμε; Σίγουρα όχι, απαντάμε. Κακό είναι να χτυπάμε τον άλλον όταν θυμώνουμε. Ή να μιλάμε άσχημα.

Ζωγραφίζουμε το θυμωμένο εαυτό μας και τον ρίχνουμε στο κουτί του θυμού.

Τα παιδιά ξέρουν σε αυτήν την ηλικία ότι δεν είναι σωστό να αντιδρούμε έντονα και επιθετικά όταν θυμώνουμε. Είναι, όμως, μικρά παιδιά και μερικά εκδηλώνουν πιο έντονα από άλλα το θυμό τους. Σκοπός δεν είναι να πούμε πως ο θυμός είναι κακός. Είναι φυσιολογικό να θυμώνουμε. Καλό είναι να μην αντιδρούμε άσχημα.

Δραστηριότητα 12 (φανάρι των συναισθημάτων – διαχείριση έντονων συναισθημάτων)

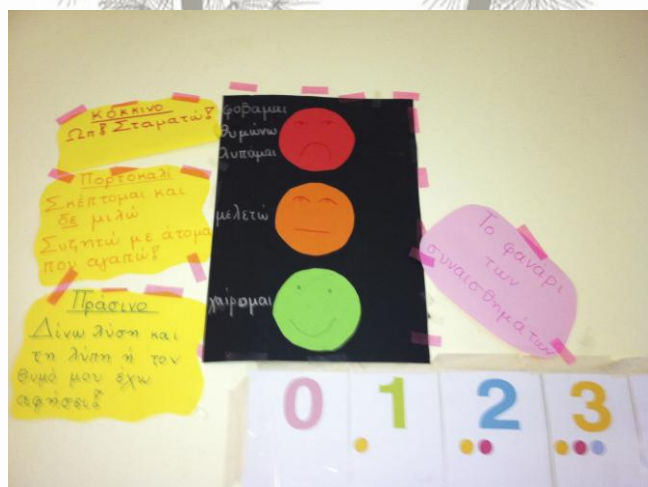
Με αφορμή τη συζήτηση γι' αυτά που μας θυμώνουν, η δασκάλα φτιάχνει το φανάρι των συναισθημάτων. Κρεμάμε το φανάρι και αποφασίζουμε : όταν θυμώνουμε, κοιτάμε το φανάρι (ή το φέρνουμε στο μυαλό μας).

Κόκκινο: Ωπ! Σταματώ!

Πορτοκαλί: Σκέπτομαι και δε μιλώ! Συζητώ με άτομα που αγαπώ!

Πράσινο: Δίνω λύση, και τη λύπη ή τον θυμό μου έχω αφήσει!

(Εδώ να αναφέρω πως όταν η δασκάλα θύμωνε και φώναζε λίγο παραπάνω στην τάξη τα παιδιά έλεγαν: -Κυρία το φανάρι!).

Εικόνα 5. Το φανάρι των συναισθημάτων.

Δραστηριότητα 13 (ο τσάρος και το γεράκι) - διαχείριση θυμού

Η δασκάλα διαβάζει την ιστορία “Ο τσάρος και το γεράκι” (Τολστόι, Παραμύθια).

“...Σ’ έναν κυνηγετικό αγώνα, ο τσάρος άφησε το αγαπημένο του γεράκι ν’ ακολουθήσει ένα λαγό, ενώ ο ίδιος ερχόταν από πίσω με το άλογό του. Το γεράκι κατάφερε να πιάσει τον λαγό κι ο τσάρος το πήρε στον ώμο του ευχαριστημένος. Ανέβηκε πάλι στο άλογό του, διψούσε όμως κι άρχισε να ψάχνει για νερό. Έφτασε στους πρόποδες ενός λόφου κι εκεί ανακάλυψε μια πηγούλα που το νεράκι της κυλούσε σταγόνα – σταγόνα.

Κατέβηκε από το άλογό του, πήρε μια κούπα και την έβαλε κάτω από τη μικρή πηγή. Όταν η κούπα γέμισε πήγε να πιει μα το γεράκι, που στεκόταν στο μπράτσο του, τίναξε με δύναμη τα φτερά του και άδειασε τελείως το νερό.

Ο τσάρος ξαναέβαλε την κούπα στην πηγή και περίμενε με υπομονή να γεμίσει καλά. Όταν το νερό έφτασε στο χείλος της κούπας, την πήρε και τη ζύγωσε στο στόμα του, μα πάλι το γεράκι χτύπησε φτερά του, έτσι που όλο το νερό χύθηκε στο χώμα.

Χωρίς να ταραχτεί ο τσάρος ξαναγέμισε την κούπα αλλά το γεράκι μ’ ένα χτύπημα την αναποδογύρισε για τρίτη φορά.

Θυμωμένος πια ο τσάρος άρπαξε το γεράκι και το χτύπησε με δύναμη στον βράχο. Το φτωχό πουλί πέθανε αμέσως. Ακριβώς τη στιγμή εκείνη έφτασαν οι ακόλουθοι του τσάρου κι ένας από αυτούς φώναξε δυνατά:

-Μην πίνετε από αυτή την πηγή, το νερό της είναι δηλητηριασμένο και δεν πίνεται!

Τότε ο τσάρος μετάνιωσε πικρά για την πράξη του και είπε:

-Σκληρή και άδικη τιμωρία για το γεράκι μου! Αυτό μου έσωσε τη ζωή κι εγώ για αντάλλαγμα του πήρα τη δική του! Αν περίμενα λίγο ακόμη, αν σκεφτόμουν καθαρότερα, αν ήμουν λίγο πιο ανεκτικός, θα συγκρατούσα τον θυμό μου και τώρα το γεράκι μου θα ζούσε!...”

Συζητάμε για το λάθος του τσάρου και πώς μπορούσε να το αποφύγει.

Συζητάμε για δικές μας εμπειρίες σύγκρουσης. Τι ακριβώς έγινε. Πώς νιώσαμε μετά το περιστατικό. Τι θα μπορούσαμε να είχαμε κάνει διαφορετικό.

Η επίσκεψη στο μουσείο

Στο μουσείο επιχειρήθηκε η εμπέδωση και η εμβάθυνση εννοιών τις οποίες τα παιδιά είχαν ήδη επεξεργαστεί στο σχολείο. Με εργαλείο τη σύγχρονη τέχνη που καταργεί σύνορα και όρια δόθηκε έμφαση στην έκφραση συναισθημάτων με λεκτικούς και μη-λεκτικούς τρόπους, στην ανάπτυξη της ικανότητας της

αυτεπίγνωσης (επίγνωση των συναισθημάτων των παιδιών), στην κατανόηση του υποκειμενικού χαρακτήρα των συναισθημάτων και στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.

Η πρώτη φάση περιλάμβανε ολιγόλεπτη εισαγωγή στην είσοδο του μουσείου αναφορικά με το χαρακτήρα της μόνιμης συλλογής του μουσείου, τις έννοιες του μουσείου και της σύγχρονης τέχνης. Η δεύτερη (κυρίως φάση) υλοποιήθηκε στον εκθεσιακό χώρο και αφορούσε την προσέγγιση και «ανάγνωση» προεπιλεγμένων έργων τέχνης. Η τρίτη φάση αφορούσε την εμπέδωση των αφηρημένων εννοιών, τις οποίες τα παιδιά επεξεργάστηκαν μέσα από ένα ομαδικό επιδαπέδιο παιχνίδι.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε στον εκθεσιακό χώρο.

Στον εκθεσιακό χώρο:

1^η Στάση : «Εκρήξεις», Dennis Oppenheim, 1984

Μέσα από ερωταποκρίσεις τα παιδιά παρατήρησαν στο έργο του D. Oppenheim, «Εκρήξεις», 1984, τις πολύχρωμες μεταλλικές ταινίες, οι οποίες μπλέκονται μεταξύ τους δημιουργώντας έναν ενιαίο όγκο, σχολίασαν τον τίτλο του έργου και αναρωτήθηκαν για τις εκρήξεις στις οποίες αναφέρεται ο καλλιτέχνης. Τα παιδιά αντιλήφθηκαν τη σύνδεση ανάμεσα στη σκέψη και τα συναισθήματα, ότι δηλαδή τα συναισθήματα προκαλούν σκέψεις στο μυαλό μας, οι οποίες πολλές φορές είναι έντονες, όπως και τα συναισθήματα.

Στη συνέχεια, τα παιδιά επέλεξαν χρωματιστές λωρίδες από χαρτόνι, τις οποίες αντιστοίχησαν με ένα συναίσθημα και το κατέγραψαν πάνω σε αυτές. Μέσα από ένα κινητικό παιχνίδι, τα παιδιά με την παρότρυνση των μουσειοπαιδαγωγών συγκεντρώθηκαν όλα μαζί και δημιούργησαν ένα σφικτό σύμπλεγμα με τα σώματά τους και τις λωρίδες. Με ένα μουσικό σύνθημα ενεργοποιήθηκε η 'έκρηξη' των συναισθημάτων και τα παιδιά αποδεσμευμένα από το σύμπλεγμα κινήθηκαν ελεύθερα στο χώρο κρατώντας τις λωρίδες-συναίσθημα.

2^η Στάση: «Ηχητικό», Τάκις, 1965

Τα παιδιά αναγνώρισαν τα διαφορετικά υλικά που χρησιμοποιεί ο καλλιτέχνης, όπως το ξύλο και το μέταλλο, και στη συνέχεια παρατήρησαν τους μηχανισμούς που συνθέτουν το έργο τέχνης. Τα παιδιά εστίασαν την προσοχή τους στη διαδικασία της κίνησης και του ήχου που παράγεται και συζήτησαν για τα συναισθήματα που τους προκάλεσε ο ήχος του έργου. Προβληματίστηκαν για τους συνειρμούς που προκαλεί και τις εικόνες που ανακαλεί ο επαναλαμβανόμενος ήχος. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο ενός παιχνιδιού αναγνώρισης ήχων άκουσαν διαφορετικούς ήχους ψηφιακά, οι οποίοι παρέπεμπαν άλλοτε στο φυσικό και άλλοτε στο αστικό περιβάλλον, ήχους που προέρχονταν από καθημερινές καταστάσεις, ανθρώπινες εκδηλώσεις συναισθημάτων, βιομηχανικά τοπία, κ.α. Με

την παρότρυνση των μουσειοπαιδαγωγών τα παιδιά συνέδεσαν τον κάθε ήχο με ένα διαφορετικό συναίσθημα και αιτιολόγησαν τους συνειρμούς που τους προκάλεσαν.

3^η Στάση: «Άμυνα», Άλεξ Μυλωνά

Τα παιδιά αναγνώρισαν την αφηρημένη φόρμα ενός άγριου ζώου που βρίσκεται σε κατάσταση άμυνας και είναι έτοιμο για επίθεση. Σχολίασαν τα συναισθήματα που τους προκάλεσε το έργο και τη σχέση ανάμεσα στις γωνιώδεις απολήξεις του γλυπτού και τον τίτλο του έργου τέχνης.

Στη συνέχεια, τα παιδιά μέσα από ένα παιχνίδι αποδόμησης και ανασύνθεσης του έργου αναγνώρισαν βασικά γεωμετρικά σχήματα και τα συνέδεσαν μεταξύ τους. Τα παιδιά κατανόησαν το πλήρες και το κενό στη γλυπτική.

Εικόνα 6. Παιχνίδι με τα γεωμετρικά σχήματα με αφορμή το έργο της Άλεξ Μυλωνά.

Κατόπιν, μιμήθηκαν με το σώμα τους τα άγρια ζώα που βρίσκονται σε κατάσταση άμυνας και παρατήρησαν τη μεταμόρφωση του σώματος και της έκφρασης του προσώπου τους. Με αφορμή το παιχνίδι μίμησης σχολίασαν τους τρόπους με τους οποίους αλλάζει το ανθρώπινο σώμα και πρόσωπο ανάλογα με τα συναισθήματα που βιώνει το άτομο.

Εικόνα 7. Παιχνίδι μίμησης των αγριών ζώων σε άμυνα.

4^η Στάση: «Φτερά», Παύλος, 1970

Τα παιδιά παρατήρησαν το έργο τέχνης «Φτερά» του Παύλου Διονυσόπουλου, αναγνώρισαν τα τεχνοτροπικά στοιχεία του έργου και έκαναν υποθέσεις για τον κάτοχο των φτερών. Ανακάλεσαν συναισθήματα που τους προκάλεσε το έργο και ερμήνευσαν μεταφορικές φράσεις, όπως «βγάζω φτερά από τη χαρά μου».

Το πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με ένα επιδαπέδιο παιχνίδι εμπέδωσης εννοιών. Οι ερωτήσεις αφορούσαν τόσο τεχνοτροπικά στοιχεία των έργων τέχνης όσο και τρόπους διαχείρισης συναισθημάτων σε διαφορετικές καταστάσεις. Μέσα από τη σωματική έκφραση τα παιδιά επιχείρησαν να κατανοήσουν τη συναισθηματική κατάσταση άλλων ανθρώπων σε πιθανά καθημερινά σενάρια εμβαθύνοντας έτσι στη διαδικασία της ενσυναίσθησης.

Εικόνα 8. Επιδαπέδιο παιχνίδι εμπέδωσης εννοιών.

Μετά την επίσκεψη

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, ως ολοκλήρωση του προγράμματος, οργανώσαμε μια ημέρα παιχνιδιών με τους γονείς. Στις 5 Ιουνίου έγινε το **πάρτι**

των συναισθημάτων. Οι μαθητές έφτιαξαν τις προσκλήσεις και ετοιμάστηκαν για παιχνίδι. Η δασκάλα ανέλαβε τη μουσική και τα αναμνηστικά για τους μαθητές. Οι μητέρες έφτιαξαν κεράσματα για τα παιδιά και οργάνωσαν τον μπουφέ (ανάμεσα στα άλλα είχαμε ποντιακά και αλβανικά κεράσματα).

Παίξαμε δύο ομαδικά παιχνίδια (οι 4 ομάδες στις οποίες είχαμε χωριστεί παρέμειναν) μαζί με τους γονείς μας (η κάθε ομάδα είχε μία μητέρα για βοηθό):

Το Φιδάκι των Συναισθημάτων

Το πρώτο παιχνίδι που παίξαμε ήταν: **το φιδάκι των συναισθημάτων** (που έφτιαξαν τα παιδιά σε συνεργασία με τη δασκάλα). Τα τετράγωνα του παιχνιδιού είναι ζωγραφιές των παιδιών που εκφράζουν συναισθήματα ή καταστάσεις.

Ο παίκτης (ένας κάθε φορά από κάθε ομάδα) ρίχνει το ζάρι και προχωράει το πιόνι τόσα τετράγωνα όσα λέει το ζάρι. Αν φτάσει, π.χ., στο τετράγωνο που λέει: “Θύμωσες και χτύπησες τον φίλο σου”, κατεβαίνει 10 τετράγωνα με το φιδάκι. Αν φτάσει στο τετραγωνάκι που λέει: “Η συμμαθήτριά σου κλαίει κι εσύ πήγες να την παρηγορήσεις. Μπράβο!» ανεβαίνει 10 τετράγωνα με τη σκαλίτσα. Νικητής είναι όποιος φτάσει στο τέρμα (είτε πρώτος είτε τελευταίος).

Εικόνα 9. Παίζουμε με το φιδάκι των συναισθημάτων στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Το κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού των συναισθημάτων

Οι 4 ομάδες περνάνε από 8 δοκιμασίες για να φτάσουν στο θησαυρό. Σκοπός του παιχνιδιού είναι να βρουν τις 8 κάρτες που θα τους οδηγήσουν στο θησαυρό. Κάθε κάρτα έχει και μια δοκιμασία που πρέπει τα παιδιά να την περάσουν για να πάρουν την επόμενη.

Η δασκάλα δίνει την πρώτη κάρτα στις ομάδες. Το κυνήγι δεν περιορίζεται μέσα στην τάξη, αλλά τα παιδιά καλούνται να ψάξουν σε όλο το σχολείο για τις κάρτες.

Η πρώτη κάρτα λέει: *Ψάξε στο κουτί της Χαράς για να βρεις το δεύτερο στοιχείο.*

Η δεύτερη κάρτα: *Τρέξτε στον καθηγητή της πληροφορικής, πείτε του τι πρέπει να κάνουμε, όταν κάποιος μας πειράξει και θυμώσουμε, και τι δεν πρέπει.*

Η τρίτη κάρτα: *Πάτε στη Βιβλιοθήκη, ζωγραφίστε μία ζωγραφιά για την αγάπη, δώστε την στον κ. Διευθυντή για να σας δώσει το επόμενο στοιχείο, κ.λ.π.*

Οι ομάδες διασκέδασαν πολύ με αυτό το παιχνίδι και κινήθηκαν στους χώρους του σχολείου με ευκολία.

Στο τέλος του παιχνιδιού τα παιδιά ανακάλυψαν το θησαυρό, ένα μπαούλο με σοκολατένια νομίσματα και μετάλλια για τον κάθε μαθητή.

Να σημειώσουμε ότι το παιχνίδι δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί αν δεν υπήρχε και η συμμετοχή του Διευθυντή και κάποιων εκπαιδευτικών του σχολείου, τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά.

Μια αγκαλιά για όλους

Μετά το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού παίξαμε ένα μουσικοκινητικό παιχνίδι, που είχε πραγματοποιηθεί στο σχολείο σε άλλη χρονική στιγμή, μετά από μια ιδέα της δασκάλας της Β΄ Δημοτικού.

Η μουσική (χαρούμενη και χορευτική) παίζει και όλοι χορεύουν στον ρυθμό. Ξαφνικά η μουσική σταματά και αγκαλιάζουμε τον διπλανό μας. Η μουσική αρχίζει και ο χορός συνεχίζει. Σταματά και αγκαλιαζόμαστε. Στο τέλος, φτάσαμε να γίνουμε όλοι μια μεγάλη αγκαλιά.

Η ημέρα αυτή των παιχνιδιών ήταν ανέλπιστα επιτυχημένη. Παιδιά και γονείς διασκέδασαν, ειδικά με το κυνήγι του θησαυρού. Όταν τελειώσαμε με τα παιχνίδια, φάγαμε, χορέψαμε και τραγουδήσαμε.

Αξιολόγηση

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από τα τέλη Ιανουαρίου μέχρι τα μέσα Απριλίου, οπότε κι έγινε η επίσκεψη στο Μουσείο. Οι περισσότερες εργασίες των παιδιών έγιναν εκείνη την περίοδο.

Η ημέρα των παιχνιδιών προγραμματίστηκε σκοπίμως αργά, στις 5 Ιουνίου. Στόχος μας ήταν να κλείσει η χρονιά με μια ευχάριστη ανάμνηση για τα παιδιά και τους γονείς που πήραν μέρος.

Μέσα από το πρόγραμμα δεθήκαμε περισσότερο ως ομάδα. Τα παιδιά, που στην αρχή δε γνωρίζονταν τόσο καλά, συνεργάστηκαν και ανακάλυψαν τον εαυτό τους και το διπλανό τους (κάποια λίγο περισσότερο και κάποια λιγότερο). Μάθανε πως όλοι είναι διαφορετικοί αλλά αισθάνονται πολλές φορές το ίδιο. Όλα τα

συναισθήματα είναι καλά και αποδεκτά, ο τρόπος που τα διαχειριζόμαστε πρέπει να είναι προσεκτικός.

Αναφορικά με την ενσυναίσθηση, προσπαθήσαμε να γίνει κατανοητό στα παιδιά πως αυτά που κάνουμε έχουν επίδραση στους άλλους. Θεωρώντας την ενσυναίσθηση ικανότητα που καλλιεργείται σε βάθος χρόνου, προσπαθήσαμε να την εισαγάγουμε έμμεσα μέσω των δραστηριοτήτων.

Η δωρεάν επίσκεψη στο μουσείο έδωσε την ευκαιρία σε όλα τα παιδιά (ακόμα και σε αυτά που λόγω οικονομικών δυσκολιών δεν ακολουθούν σε εκδρομές) να έρθουν και να ζήσουν την εμπειρία της εκδρομής εκτός των Νέων Μουδανιών. Στο μουσείο, οι μουσειοπαιδαγωγοί ετοίμασαν ένα πολύ ωραίο πρόγραμμα και τα παιδιά το διασκέδασαν.

Αξίζει να αναφέρω εδώ ότι πολλές από τις δραστηριότητες δεν ολοκληρώθηκαν σε μια διδακτική ώρα, ούτε καν σε μια ημέρα.

Υπήρξαν περίοδοι που τα παιδιά δεν ήθελαν να ασχοληθούμε με τα συναισθήματα ή που προέκυπτε κάτι άλλο. Ως δασκάλα προσπάθησα να μην τους κουράσω και σεβάστηκα κάποιες φορές την επιθυμία τους να κάνουμε κάτι άλλο (όχι πάντα).

Υπήρξαν, επίσης, και άλλες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν, μικρότερης σημασίας, που δεν αναφέρονται εδώ.

Το πρόγραμμα δεν ήταν, αρχικά, επιλογή μου. Το σχολείο είχε δηλώσει συμμετοχή και τυχαία επιλέχθηκα να το πραγματοποιήσω. Γι' αυτό το λόγο ευχαριστώ τον διευθυντή της σχολικής μονάδας, κ. Στέλιο Μαυρόπουλο, που με εμπιστεύτηκε και μπόρεσα να πάρω μέρος σε μια τόσο δημιουργική δράση. Ευχαριστώ, επίσης, τις μουσειοπαιδαγωγούς για την άψογη συνεργασία μας και την υπέροχη εμπειρία που οργάνωσαν για εμάς στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Ευχαριστώ, τέλος, το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών», και ειδικά τη δράση 9.5 «Εκπαιδευτικές επισκέψεις μαθητών», για την οργάνωση και τη δωρεάν επίσκεψη που παρείχαν στους μαθητές.

Άλλο υλικό

Άνθρωποι που αισθάνονται (έγιναν με πλαστελίνη στο μάθημα των εικαστικών)

Το Σχολείο των Συναισθημάτων

Ο Κήπος της Χαράς

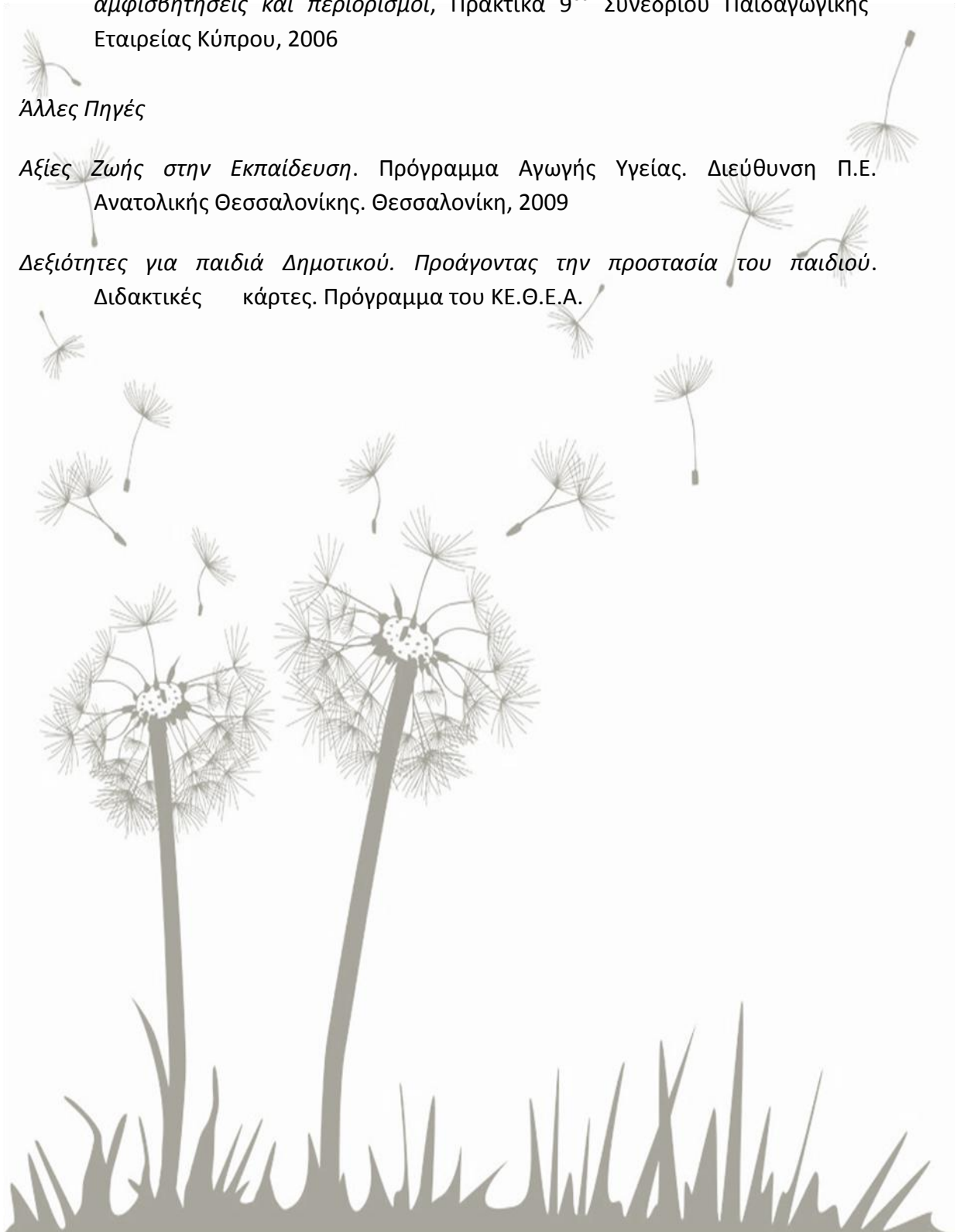
Το Πάρτι των Συναισθημάτων

Βιβλιογραφία-Πηγές

- Χ.Γκόβαρης, *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ατραπός, 2001
D. Goleman, *Emotional Intelligence*, New York, Bantam books, 1995
Λ.Νεοφύτου, Μ. Κουτσελίνη, *Συναισθηματική νοημοσύνη: Επιστημολογικές
αμφισβητήσεις και περιορισμοί*, Πρακτικά 9^{ου} Συνεδρίου Παιδαγωγικής
Εταιρείας Κύπρου, 2006

Άλλες Πηγές

- Αξίες Ζωής στην Εκπαίδευση. Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας. Διεύθυνση Π.Ε.
Ανατολικής Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, 2009
Δεξιότητες για παιδιά Δημοτικού. Προάγοντας την προστασία του παιδιού.
Διδακτικές κάρτες. Πρόγραμμα του ΚΕ.Θ.Ε.Α.

Παράρτημα

Τραγούδι Αυτοεκτίμησης

Στη φίλια λέμε Ναι
Στην αγάπη λέμε Ναι
Στην ομάδα λέμε Ναι
Στην Ανδριάνα λέμε Ναι
Στη Σοφία λέμε Ναι
Στη Γεωργία λέμε Ναι

Όχι παιδιά στη βία
Όχι παιδιά στις προσβολές
Όχι παιδιά στα νεύρα
Όχι στις σπρωξιές

Στη Μαρίνα λέμε Ναι
Στη Ραφαέλα λέμε Ναι
Στο Σαββούλη λέμε Ναι
Στο Δημήτρη λέμε Ναι
Στη Γαβριέλα λέμε Ναι
Στον Αποστόλη λέμε Ναι

Όχι παιδιά στη βία
Όχι παιδιά στις προσβολές
Όχι παιδιά στα νεύρα
Όχι στις σπρωξιές

Χρυσάνθη Ναι
Ζαφείρης Ναι
Ελένη Ναι
Αυγέρης Ναι
Αναστασία Ναι
Γιωργάκης Ναι
Γιαννάκης Ναι
Δανάη Ναι
Μιχάλης Ναι
Κωνσταντίνος Ναι
και στον Αλέξανδρο Ναι!!!